

accordance to the concept of the sustainable development. The key performance indicators for the company and technological park as independent subjects of economic activity are defined.

Findings. The indicators of innovation assesment are developed based on the selection of innovation for corporate implementation in accordance with the concept of sustainable development. The assessment of innovations by indicators is realized and the multifactor model of innovation implementation is developed.

Originality. The method of assesment of innovations, that based on prioritizing of performance indicators of innovations, involving of external and internal experts and establishing the limits of the weights of the indicators according to the theory of the threshold values to determine the most promising for innovation, basing on a system of indicators for sustainable development is developed.

Practical value. Some findings and some suggestions and recommendations have been approved and adopted for implementation in the formation and implementation of innovative activity of enterprises, including "Golden Gates", LLC.

Keywords: *innovation, innovation, innovation enterprises, technology parks, performance evaluation of innovation.*

УДК 005.336.4

ЖАРІНОВА А. Г.

Київський національний університет технологій та дизайну

ВИЗНАЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ІННОВАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мета. *Визначення економічної суті поняття «інтелектуальний капітал».*

Методика. *В процесі дослідження застосовано методи порівняння, оцінки, абстрагування, аналізу, синтезу.*

Результати. *Досліджені основні аспекти становлення дефініції поняття «інтелектуальний капітал» і простежена еволюція його визначення як нового виробничого фактора, сформованого на знаннях та інформації.*

Наукова новизна. *Автором запропоновано власну дефініцію поняття «інтелектуального капіталу» в розрізі різних рівнів економіки.*

Практична значимість. *Запропоноване визначення «інтелектуальний капітал» на різних економічних рівнях відповідає вимогам нової економіки, яка потребує розробки економічного механізму управління інтелектуальним капіталом для різних рівнів економічної системи знань та в цілому як основи інноваційного розвитку країни.*

Ключові слова: *інтелектуальний капітал, структура, макроекономічний рівень.*

Вступ. Інтелектуальний капітал як економічна категорія порівняно нова, оскільки сформована на теренах постіндустріального й інформаційного суспільств. Та незважаючи на відносну новизну дослідженню цього соціального феномена

присвячували увагу науковці різних галузей знань і в Україні, і за її межами. Причина цьому очевидна: центральною ланкою у визначенні інтелектуального капіталу є людина. Адже саме вона одночасно формує інтелектуальний капітал, є його носієм і користувачем, а також отримує блага від його використання.

Об'єкти та методи дослідження. Разом з тим, якщо зануритися в матеріали наукової й спеціальної літератури, нескладно дійти висновку про те, що в усіх них поняття інтелектуального капіталу розглядається з позицій мікроекономічного рівня. Пояснюється це, очевидно, тим, що зародження теорії інтелектуально капіталу відбувалося з опорою на аналіз практичної діяльності. Однак, пояснюючи досліджуваний феномен, не можна зводити його лиш до вартості тих активів сучасних компаній, що не включаються в стандартні форми звітності. Визначаючи вплив інтелектуального капіталу на ефективність виробництва та створення доданої вартості, економісти зважають передусім на оцінювання й комерціалізацію інтелектуального капіталу. Але, даючи визначення інтелектуальному капіталу, не можна обмежуватися одним тільки оцінювальним підходом.

Аналіз різних шляхів дослідження сутності інтелектуально капіталу та його структури дозволить визначити поняття інтелектуально капіталу з позицій макроекономічного рівня. Потребою такого аналізу пояснюється актуальність цієї наукової розвідки, спрямованої на дослідження основних аспектів становлення дефініції поняття «інтелектуальний капітал» і простеження еволюції його визначення як нового виробничого фактора, сформованого на знаннях та інформації.

Важливо розуміти, що ринок є «вимірювальним пристроєм» людської праці. Енергія такої праці в ринковому середовищі в кінцевому підсумку знаходить своє вираження у формі вартості товару: елементами товарності є не лише матеріальні речі, предмети та послуги, а й результати інтелектуальної праці – ідеї, управлінські рішення, об'єкти права інтелектуальної власності тощо. Ось чому в динамічному ринковому середовищі по відношенню до результатів інтелектуальної праці використовують різні терміни «інтелектуальна власність», «інтелектуальний потенціал», «інтелектуальний капітал», «комерціалізація інтелектуальної власності» тощо.

Постановка завдання. Розкрити природу й економічний зміст поняття «інтелектуальний капітал», яке за змістом охоплює всі інші вищеперераховані терміни в економіці знань, що, у свою чергу, виступають теоретичним підґрунтям розкриття природи механізму управління інтелектуальним капіталом.

Результати дослідження. О.Б. Бутнік-Сіверський – автор багатьох робіт з економіки знань – визначав інтелектуальний капітал як знання, що можуть бути перетворені в прибуток та оцінені. Така дефініція завдяки своїй змістовій широті охоплює будь-які технологічні, управлінські й ринкові новини, які можуть бути інновацією, тобто приносити додатковий прибуток [2].

Можна було б, на перший погляд, погодитися з вищенаведеною думкою, але поняття «капітал» і, зокрема, «інтелектуальний капітал» мають дещо іншу економічну природу в умовах ринку.

Розглянемо передусім, що означає «капітал» як основа інтелектуального

капіталу. Капітал – економічна категорія; авансована вартість, що в процесі свого руху приносить додаткову вартість, тобто «самозростаюча» вартість. Різними дослідниками капітал розглядався і з позиції «головного майна», «головної суми», і як економічна категорія, що виражає сукупно-виробничі відносини, тобто перетворення додаткової вартості на капітал. Якщо звести всі думки щодо капіталу до спільного знаменника, можна виокремити такі загальні властивості цієї категорії:

- 1) капітал виступає як економічна категорія й за своїм соціально-економічним змістом не є майном;
- 2) капітал має вартісну оцінку і є «самозростаючою» вартістю;
- 3) капітал існує лише за певних соціально-економічних умов, властивих ринковому середовищу;
- 4) капітал розглядається як авансована вартість і після завершення кругообігу повертається з додатковим доходом;
- 5) капітал є частиною багатства (фінансових ресурсів) підприємця (сума вартісної оцінки майна та коштів), може бути інновацією.

Інтелектуальний капітал – один з різновидів капіталу – має відповідні ознаки капіталу й одночасно характерну лише для нього (інтелектуального капіталу) специфіку й особливості. Не занурюючись в аналіз деталей і тонкощів різних підходів до визначення інтелектуального капіталу зарубіжними й вітчизняними авторами відповідних праць, можна сказати що в усіх них куди більше схожостей, аніж розбіжностей. Що ж до специфіки кожного тлумачення аналізованого поняття, то вона очевидна: майже всі підходи до опису інтелектуального капіталу (і особливо найбільш ранні з них) являють собою узагальнені практики управління знаннями в конкретних компаніях, і з цієї причини кожне бачення унікальне й відбиває специфіку своєї «вихідної» галузі [1].

Незважаючи на те, що за останні два десятиріччя розвитку концепції інтелектуального капіталу з'явилося чимало підходів до розуміння його структури, більшість авторів визнає наявність одних і тих самих елементів, хоч і позначає ці елементи вербально по-різному. На сьогодні загальноприйнятою можна вважати висхідну модель інтелектуального капіталу Л. Едвінсона (див. рис. 1: модель удосконалена автором).

Розуміння елементів цієї структури різними дослідниками не є однаковим. Проте в цілому в кожному з поглядів можна простежити приблизно однакове бачення структури інтелектуального капіталу, яка включає три компоненти: людський капітал, організаційний капітал і капітал відношень.

Людський капітал – сукупність знань, навичок, творчих здібностей, а також спроможність власників та «науковомістких» працівників відповідати вимогам і завданням компанії.

Організаційний капітал – програмні засоби ЕОМ, програмне забезпечення, бази даних, організаційна структура, патенти, товарні знаки, а також всілякі організаційні механізми, які забезпечують продуктивність працівників та загалом функціонування

компанії. Капітал відношень – відношення з клієнтами, конкурентами та іншими зовнішніми контрагентами.

Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу підприємства

Розглянемо тепер структуру інтелектуального капіталу, розроблену з позицій макроекономічного рівня. Найбільш вдалим, на наш погляд, є варіант такої структури, запропонований В. Супрун, яка виокремлює дві складові – інтелектуальний людський капітал та інтелектуальний структурний капітал.

До інтелектуального людського капіталу В. Супрун відносить частину населення з вищою та «надвищою» освітою, а також різними науковими ступенями. Суттєвим аргументом проти такого бачення цієї частини людського капіталу є нагадування про той факт, що не все населення з вищою освітою працює за спеціальністю. Хоча, звісно, кожен, хто має вищу освіту, не перестає бути носієм знань, духовного й культурного багажу та тим самим брати участь у відтворювальному процесі суспільства як інтелектуальна одиниця, навіть якщо він не працює за спеціальністю.

До складових інтелектуального структурного капіталу В. Супрун відносить інформаційну компоненту, яка є невід'ємним елементом суспільства економіки знань, щогенерує знання за допомогою збирання, відбору, систематизації, зберігання, розповсюдження і використання інформації. До наступної складової – інформатизації суспільства – слід віднести: технічне забезпечення населення (комп'ютери, телефони, мережа Internet). Система наукових і проектних закладів включає наукові лабораторії, науково-виробничі структури, проектні закладитощо незалежно від форми власності. Роль інституційного середовища полягає у формуванні умов для ефективної

реалізації всіх зазначених складових інтелектуального структурного капіталу. На нашу думку, у структурному інтелектуальному капіталі слід виділити як окрему компоненту інтелектуальну власність, яка на макроекономічному рівні включає: технології, свідоцтва, патенти, ліцензії, ноу-хау, програмні продукти, бази даних, НДДКР, доменні імена тощо.

Враховуючи результати аналізу різних наукових підходів до структури інтелектуального капіталу й до визначення поняття цього феномена, пропонуємо власну дефініцію «інтелектуального капіталу», розроблену в розрізі різних рівнів економіки: на мікрорівні ця категорія характеризується процесом трансформації інтелектуальних ресурсів в інтелектуальний капітал з можливістю комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності; на мезорівні – нарощенням інтелектуальних активів та залученням наявного інноваційного потенціалу до економічного зростання регіонів; на макрорівні – включенням національної системи освіти, трансфером технологій, інформатизацією, інтеграцією науки й виробництва для формування інтелектуального капіталу країни як основи нової економічної системи знань для цілей забезпечення нових суспільних потреб людства.

Висновок. Таке визначення «інтелектуального капіталу» на різних економічних рівнях відповідає вимогам нової економіки, яка потребує розробки економічного механізму управління інтелектуальним капіталом для різних рівнів економічної системи знань та в цілому як основи інноваційного розвитку країни.

Список використаної літератури

1. Байбурина Э. Р. Методы анализа интеллектуального капитала для современного устойчивого развития компании / Э. Р. Байбурина // Корпоративные финансы. – 2007. – № 3. – С. 85-101.
2. Бутник-Сиверский А. Б. Интеллектуальный капитал: теоретический аспект / А. Б. Бутник-Сиверский // Интеллектуальный капитал. – 2002. – № 1. – С. 20 – 24.
3. Супрун В. А. Интеллектуальный капитал: главный фактор конкурентоспособности экономики в XXI веке / В. А. Супрун. – М.: КомКнига, 2006. – 192 с.
4. Эдвинссон Л. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании / Л. Эдвинссон, М. Мэлоун // Новая постиндустриальная волна на западе: [антология] / под ред. В. Иноземцева. – М., 1999. – 640 с.

ОПРЕДЕЛЕНИЯ ФЕНОМЕНА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ИННОВАЦИОННОЙ СРЕДЕ

ЖАРИНОВА А.Г.

Киевский национальный университет технологии и дизайна

Цель. Определение экономической сущности понятия «интеллектуальный капитал»

Методика. В процессе исследования использовано методы сравнения, оценки, абстрагирования, анализа, синтеза.

Результаты. Исследованы основные аспекты становления дефиниции понятия «интеллектуальный капитал» и прослежена эволюция его определения как нового производственного фактора, сформированного на знаниях и информации.

Научная новизна. Автором предложено собственную дефиницию понятия «интеллектуальный капитал» в разрезе разных уровней экономики.

Практическая значимость. Предложенное определение «интеллектуальный капитал» на разных экономических уровнях отвечает требованиям новой экономики, которая нуждается в разработке экономического механизма управления интеллектуальным капиталом для разных уровней экономической системы знаний и в целом как основы инновационного развития страны.

Ключевые слова: *интеллектуальный капитал, структура, макроэкономический уровень.*

DETERMINATION OF THE INTELLECTUAL CAPITAL PHENOMENON IN THE INNOVATIVE ENVIRONMENT

ZHARINOVA A.

Kyiv National University of Technology and Design

Purpose. Determination of the economic sense of the term «intellectual capital»

Methodology. The research is performed with the appliance of comparison, assumption, abstraction, analysis and synthesis methods of scientific research.

Findings. The article examines the main aspects of the formation of the definition of the concept "intellectual capital" and traced the evolution of its definition as a new production factor generated knowledge and information.

Originality. The author suggested the own-developed definition of the term «intellectual capital».

Practical value. Suggested definition of the term «intellectual capital» on different economic levels answers the requirements of the new economy, which demands the development of the economic mechanism of the intellectual capital management for different levels of the economic system of knowledge and in general as the background of the state innovation development.

Key words: *intellectual capital, structure, macroeconomic level.*